

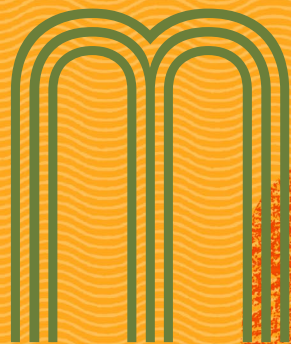
EVA KUBÁTOVÁ

MEXIKO PEDIÉ 2

ABECEDÁŘ MEXICKÉ KULTURY

ARGO

MARIACHIS: V ČESKO-MEXICKÉM RYTMU

Kdo by neznal Antonia Banderase ve filmu *Desperado*, jak s písní na rtech a s kytarou v ruce zatočí bez mrknutí oka se zlotřilými pistolníky. Dnešní každodenní realita mariachis z hlavního města se však omezuje spíše jen na pobíhání kolem šestiproudé „Centrální osy“, která protíná severojižním směrem Mexico City, kde mariachis projíždějícím autům nabízejí své muzikální služby pro všemožné rodinné oslavy, od křtin až po pohřby.

„Není to snadné živobytí,“ vyprávěli mi hudebníci na náměstí Garibaldi, kolik vizitek musí rozdat do polootevřených okének aut, aby se ujali na velmi konkurenčním trhu. Ačkoliv sebepropagace v poklusu může hraničit s dobrým vkusem, jedno je jim nutné přiznat – do jednoho jsou to muzikanti vskutku geniální. Vždyť také jejich hudební žánr má pravděpodobně české kořeny a neříká se nadarmo, že co Čech, to muzikant.

České kořeny

Cože? České kořeny mexických *mariachis*? Ano, slyšíte správně, legenda (a spolu s ní i historikové) vypráví, že kdysi v 19. století, když do Mexika zamířil „náš“ Maxmilián Habsburský, aby se stal místním císařem (a o tři roky později už stál před popravčí četou republikánů), odvezl si s sebou z Vídně celý dvůr i s vojáky. Středoevropští muzikanti z vojenské kutálky prý Mexičany natolik uchvátili, že tento habsburský odkaz dodnes doprovází ruch veškerých oslav. Ale pst, ne abyste tenhle příběh vyprávěli samotným Mexičanům, jsou na „svoje“ *mariachis* patřičně hrdí.

Maxmilián

Kromě hudební tradice toho zůstalo po Maxmiliánovi v Mexico City více – jmenujme třeba pompézní *avenidu Reforma*, vedoucí k záměčku na kopci Chapultepec, kterému právě Maxmilián nechal vtisknout současnou podobu.

Ačkoliv je návštěva tohoto sídla povinná pro všechny mexické školáky, kteří zde obdivují pro zdejší kolorit naprosto jedinečné kuřácké a čajové salonky (prozradím vám tajemství – v jednom z nich najdete dokonce i karlovarské pítka na minerální vodu), pro nás je to stavba vpravdě evropského charakteru. O mnoho zajímavější je však návštěva tohoto místa a okolního parku v neděli, kdy se můžete připojit k tisícům Mexičanů, kteří sem přicházejí na tradiční rodinnou vycházku s výhledem na panorama moderních mrakodrapů. Vliv české (či přesněji rakousko-uherské) kultury na tu mexickou je však pouhou kapkou v moři postupného vrstvení, které dalo vzniknout tomu, co Mexiko představuje dnes. Původní nativní kultury na počátku 16. století příchodem Španělů byly postupně přetransformovány koloniální správou v současné mestické tradice. Nejzásadnějším příkladem této transformace je například kult Panny Marie Guadalupské (viz strana 118 v prvním díle *Mexikopedie*) či výstavba Metropolitaní katedrály na hlavním náměstí Zócalu v Mexico City přesně v místech původní pyramidy Templo Mayor (viz strana 61 rovněž v prvním díle) a ostatně podobný osud stihl i Chrámovou pyramidu v Cholule (viz strana 48 prvního dílu). A tak bychom mohli pokračovat donekonečna.

Černá a bílá

Vraťme se ale zpět k *mariachis*. Jak vlastně vypadají? Tak snadná otázka a tak složitá odpověď. Tradiční *mariachis* vyznávají standard hudebního složení ještě z novošpanělského koloniálního období a oblékají se nejčastěji do vesničtější laděného oděvu. Naopak moderní *mariachis*, jejichž obliba raketově rostla v průběhu 20. století, kdy se stali součástí kulturních programů rozhlasu a později i televize, jsou ti, které známe z typických obrázků – v oděvu *charro* (honáka) a s bohatě zdobeným *sombrerem*, přičemž standardní barevnou variantou bývá černá (častější) anebo naopak bílá (méně časté a viditelnější u ženských uskupení, což však nemusí být pravidlem). Stejně tak najdete i uniformované *mariachis* – i policejní sbory či vojenské útvary mají totiž své vlastní ansámby.

Mariage, či mariachi?

Ti, kteří nevěří příběhu o českých kořenech dnešních *mariachis*, se přiklání k jejich původu kdysi v 16. století v oblasti státu Jalisco a tvrdí, že první zmínky slova *mariachi* se objevují už v druhé polovině 18. století, tedy o více než 100 let dříve, než vůbec Maxmiliánovy kroky zaměřily do Nového světa. Etymologie

slova *mariachi* je také zahalená tajemstvím a opřádají ji více či méně uvěřitelné legendy jako třeba ta o francouzských vojácích při invazi do Mexika roku 1862, kteří překvapeně zírali na obrovskou svatbu, na niž hrála důležitou roli právě hudba. *C'est un mariage* zaznělo prý z úst jednoho z Francouzů, a přestože svými slovy popisoval pouhý fakt, že „je to svatba“, slovo *mariage* se ujalo jako název pro ono hudební uskupení. Líbí se mi i další vysvětlení, to naopak pochází z mayštiny a tvrdí, že slovo *mariachi* znamená „mající stejnou krev“. Pro úplnost ještě dodejme, že *mariachi* je označením pro celý hudební ansámbel a stejně tak pro každého jednoho z hudebníků v něm.

Vihuela a kytarón

Ať už je historická pravda kdekoli (byť já si stojím za tím, že český vliv je tu naprosto nesporný), zaměřme se na to, jakou hudbu můžeme slyšet. Neměnným základem jsou housle, kytara, trumpeta a dva velmi zajímavé nástroje – mexická *vihuela* (předchůdce barokní kytary), jež oproti kytarě vyluzuje tenčí tóny, a *guitarrón*, kterému v češtině můžeme poeticky přisoudit třeba výraz „kytarón“ z důvodu jeho masivnější stavby, a tím i hlubších tónů. Některá uskupení čítají i harfu či buben. Základ bychom tedy měli. Vezměme v potaz, že od této chvíle záleží jen na gustu posluchačů (a současně i rozpočtu na danou hudební produkci), protože standardním počtem hudebníků je tucet, ale v případech menších oslav (a tím i menších financí) se můžete potkat výjimečně i s pouhými pěti či deseti. Naopak maximální počet není stanoven a skutečně pompézní fiesty mohou evokovat dojem, že se hudebníků nedopočítáte. Standardní variantu *mariachis* o tuctu hudebníků seženete za částku kolem pěti tisíc korun. Ekonomičtější verzi pak nabízí serenáda na hodinku za cca 3500. Kolem náměstí Garibaldi v hlavním městě Mexika, kde se *mariachis* sdružují a nabízejí své služby, se pak jedna píseň pohybuje kolem dvou až tří stovek. To ať máte představu, když budete chtít své milé (či milému, protože proč ne) zpříjemnit romantický večer hudební produkcí na míru.

Láska, ženy a zpěv

Říkali jsme si, že *mariachi* může být označení pro jednoho hudebníka či celou skupinu. Důležité je však ještě doplnit, že toto slovo neoznačuje hudební žánr. Pokud už pouhá otázka oděvu byla relativně složitá, u typu muziky se dostáváme do úrovně veskrze komplikovaných a není snadné se v tom zorientovat.

Housle, kytara, trumpeta, vihuela a „kytarón“ - základ ansámbu mariachis.

Nesmírně totiž záleží na tom, odkud daní *mariachis* pocházejí a jaké rytmy tak určují jejich styl. Jiný typ hudby bude jednoduše hrát uskupení z již zmíněného státu Jalisco, zatímco další se specializují třeba na rančerské písně (jako například Pedro Infante, jehož znáte z prvního dílu *Mexikopedie*), *huapangos*, *bolera*, *jarochos* či mexické druhy valčíků. Bez ohledu na rytmus však témata zůstávají obdobná – láska (ať už naplněná či neopětovaná), nezapomenutelná krása oblasti původu toho kterého hudebníka, neopakovatelná nádhera místní přírody a samozřejmě ženy ve všech svých životních rolích.

Zvučný šváb

Mariachis jsou dnes nedílnou součástí oslav rodinného rázu, ale narazíte na ně s úplnou samozřejmostí i na Den matek, oslavy Panny Marie Guadalupské 12. prosince či výročí mexické nezávislosti 16. září. Kulturně vzato se jedná o natolik důležitý fenomén, že byli roku 2011 pod popisem „*mariachi*: strunná,

JE TO VŠECHNO MARIACHI? Už jsme se zorientovali v kostýmech, rytmech i tématech. To však ani zdaleka není všechno. Ne každé hudební uskupení s kytarou a trubkou, které v Mexiku potkáte, jsou *mariachis*. Existují totiž i *corridos*, *norteños*, *banda* či *rondallas*. Netrénovanému uchu se mohou zdát takřka identické, znalec by však označení *mariachi* pro uskupení čítající třeba tubu či tamburínu jednoduše urazilo. Stejně nesvůj by však stejný znalec byl, kdyby se uskupení *banda* ze státu Sinaloa připsala třeba *basa*, jelikož právě *banda* se zakládá na žestových nástrojích. Pojdme to tedy vzít popořadě. *Norteños*, jejichž název odkazuje k „severu“ kolem města Monterrey, hrají typicky na kytaru a harmoniku, mají k tomu jako doprovod bubny a další perkuse, a v dnešní době připojili dokonce i saxofon. *Corrido* je druh uskupení proslaveného tzv. Adelitas, ženami, které za doprovodu kytar opěvovaly hrdinné dějiny Mexické revoluce. Když už nepomůže ucho, pomůže zrak – ani *norteños*, ani *banda* totiž nepotkáte v typických stříbrem zdobených oděvech *mariachis*. Naopak je nejčastěji uvidíte v obyčejných košilích, často sladěných do jedné barvy, a texaských kloboučích s krepkou zahnutou po stranách. A nakonec ještě *rondalla* – ty potkáte v klasických černých oblecích anebo naopak v kostýmech zdálky evokujících středověký oděv a zahrají vám výhradně na strunné nástroje.

Hudebníky norteños poznáte nejsnadněji podle texaského sombrera kovbojského texaského sombrera.

zpěvná a žestová hudba“ zapsáni na seznam nehmotného dědictví UNESCO (viz strana 365). Mezi zvučná jména hudebníků patří již zmíněný Pedro Infante, ale nemůžeme nezmínit třeba Jorgeho Negrete, Juana Gabriela, Vicenta Fernández či Josého Alfreda Jiménez, jejichž sláva přesáhla hranice Mexika nejen do USA, ale i daleko do zámoří. A právě v jejich stopách kráčí na 30 tisíc dnešních *mariachis*. Obrovská masa hudebníků na jednu jedinou zemi, ve které sice hudba hraje neoddělitelnou roli ve zdejších každodenním životě, ale současně ekonomická situace nahrává na oslavách spíše k výdajům za pokrmy a hlavně hektolitry kvalitních pálenek než za hudební produkci. Přesně z toho důvodu se v ranku *mariachis* potkáte jak s prvotřídními profesionály, jejichž hlas se od plánovaného tónu ani o píď neodchýlí, tak s lehce rozvrzanými ansámby se skřehotem rozladěných houslí a trubek. Vždy a všude však budou *mariachis* hlasití. Skvěle naladěné i lehce rozvrzané, písně *mariachis* si nakonec v Mexiku oblíbí každý. A s tou správnou hlasitostí pak zas a znovu obdivuje k pohupování vybízející *Las Mañanitas*, jež se zpívají k narozeninám, či mnohem hopkavější (a v mezinárodním měřítku také slavnější) *Cucarachu* s poněkud nepoetickým a takřka dětským textem o švábovi. Protože jedno je jasné – bez hlasité hudby to není ta správná *fiesta*.

Ikonická píseň o „mém krásném a milovaném Mexiku“ v podání Vicenta Fernández.

POZNÁVACÍ PRVKY. *Mariachis, rondalla, norteños, banda, corrido...* V tom aby se čert vyznal. Přináším vám proto šest zásadních identifikačních prvků, podle kterých poznáte natuty, že se jedná právě a jedině o *mariachis*. Teď už nemůžete kulturně šlápnout vedle.

1 Klobouk. Pokud to není koňák, ale má v ruce hudební nástroj.

2 Fiží. Méně či více zdobené, ale vždycky fiží. Platí pro muže i ženy.

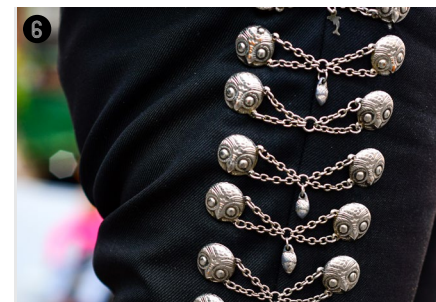
3 Pásek. Nejčastěji personalizovaný s přezdívkou či důležitým symbolem.

4 Cvočky na saku, přičemž sako je ze semiše, v hogo fogo případě z kašmíru.

5 Brož. Nejčastěji na sobě nese orla z mexického státního znaku.

6 Cvočky přes šev kalhot. V případě žen přes šev dlouhé sukně.

Skvěle naladěné i lehce rozvrzané, písně mariachis si v Mexiku oblíbí každý.